

ЋУТАЊЕМ НЕ МОЖЕТЕ ЛАГАТИ

Стеријина награда за глуму, за улогу Јегора, у „Јегоровом путу” Виде Огњеновић

Без обзира на то колико подајкака о Јегору добио зледалац, чини се да је крајња тајна његове ћутиње ипак у њеби који га играш. Није ли тако?

Прича о Јегоровом ћутању креће од саме идеје Виде Огњеновић да ја играм Јегора. Она је то замислила пре него што је и почела да пише комад о околностима које су једног човека навеле да се појави у Прасквици, том манасти-

Светозар Цветковић
Снимио Бранко Лучић

ру тако далеко од места његовог живота. Одмах ми је рекла да би волела да ја то радим. С причом сам, дакле, упознат од самог почетка, али о Јегору у књизи коју ми је Вида дала била су само два пасуса: да је он постојао, и којим поводом се у Прасквици нашао. Ништа више. Е сад, у којој мери би та врста ћутања које, заправо, и није ћутање и није само обраћање саучесницима у радњи и партнерима на сцени, него говори много више од пуке немости нешто што би могло да буде неки став глумца, онога који лик тумачи? Вероватно то човек носи својом личношћу. После представе на Стеријином позорју у разговору за Округлим столом, уза све похвале, било је и мишљења, као: Па добро, Цвеле то већ зна!

Шта то знаш?

Да ћутим на сцени. Па људи, а поготово они из позоришта, скоро да нису ни били изненађени тиме да глумац који тумачи Јегора ћути тако, а да то није пуко ћутање. Много тога у животу може човек да прећути, а да тим ћутањем много тога каже. Али, ако добије задатак да игра улогу некога ко је одлучио да се својим ћутањем супротстави целом лажном миљеу света у коме живи, онда то мора да пронађе у себи и да та

два и по сата, који представљају његов живот на сцени, одћути на најбољи могући начин.

Мења ли се то ћутање према временима у којима живимо? Мења ли се његов смисао?

Мења се, у сваком случају, у односу на то како глумац живи свој живот. Мења се у односу на околности у којима се ја сам налазим, у односу на све оно што ми се дешава, у друштву, на послу. Са сваком улогом је тако, а посебно са овом која изгледа једноставна а компликована је. Како „емитовати” ћутање? Вида у тексту каже: „Људи се служе за комуникацију нечим што може бити тако површно и тако лажно као што су речи. Речима можете човека слагати, али погледом и осећањем не.” Тако да основна сумња једног од главних ликова у *Јегоровом ћутју*, да Јегор нешто крије ћутањем и да заправо лаже својим ћутањем, пада у воду. Јер, ћутањем не можете лагати.

Где би био корен Јегоровог ћутања? Да ли само у дојаћају који је претходно његовом завешћу?

Корен Јегоровог ћутања у самој је природи његове личности. То је један изу-

зетно осетљив човек који је на догађај као што је рањавање кћерке његовом руком морао и могао да реагује једино тако. Почео сам да размишљам о људима који доносе неке радикалне одлуке, као што је ћутати, одвојити се од овоземаљског живота на начин на који га ми схватамо, отићи негде. Размишљао сам о људима у Хиландару који су променили веру, који су, као и Јеџор, а био је племић, имао статус у друштву, одлучили да се посвете само једном послу. Почео сам да размишљам о томе колико таквих људи данас има. Сигурно је да их има, али су сакривени од очију ове јавности којој ми припадамо. Почео сам много ружније да мислим и о тој јавности и о друштву од тренутка кад сам покушао да схватим шта значи Јеџорова одлука да заћути.

Кад излазиш на сцену, обично имаш на уму прву реч коју ћеш изговорити. У овом случају, те речи нема, ако она није сама ћутиња. Гледано простио технички, у чему је то злумачки проблем?

Да одвише не мистификујем... Од тренутка кад сам почео да се бавим управљањем позориштем, почео сам другачије да гледам и на улоге које играм. У школи су нас учили да онај дан када имаш представу мораш да посветиш начину како да у представу увече уђеш спреман. Откако се бавим управничким послом, ја не могу да одређујем како ће неки дан да ми се одвија. Стално си осуђен на то да те чекају нека из-

*„Мноџо тиџа у животију може човек да прећути, а да тим ћутињем мноџо тиџа каже.“ Свејкозар Цветиковић (Јеџор) и Нада Шарџин (Маре) у „Јеџоровом ћутију“
Виде Оџњеновић. Снимио Бранко Лучић*

*„Почео сам много ружније да мислим и о тој јавности и о друштву од тренутка кад сам покушао да схватим шта значи Јегорова одлука да заћуши.“
На фотографији: Ирфан Менсур, Феђа Сијојановић и Свештозар Цвешковић.
Снимио Бранко Лучић*

ненађења која у седамдесет пет одсто случајева нису нимало пријатна. И то онда делује на то како ћеш се појавити на сцени. Са Јегором је нешто другачи-

је: не понављаш текст, а не можеш да поновиш осећање. Кад играм Оливера Урбана у *Леди*, мени треба три сата пред представу да прођем цео текст. И

сваки пут то морам да урадим. Кад сам на другој или трећој репризи изашао на сцену, а да текст тог дана нисам прошао, схватио сам да ми нешто у глави стаје. Како ће у Јегору да ми пође или да ми стане, не зависи само од мене, него зависи и од оних којих су око мене. Објективно речено, у самом комаду Јегор има три велике сцене, кључне за драму. Много се говори о њему, мистификује се његова појава, а он заправо крије у себи очигледну једноставност. Једноставност његове одлуке у томе је да га прихватите таквим какав је он на сцени. Да бих био „такав“, не треба ми три сата као за *Леду*, али ми треба бар један сат концентрације на то да ни са људима у својој околини више не могу да комуницирам на начин на који комуницирам иначе. И на пробама сам се трудио да не ступам у дијалоге о томе каква ће бити представа, да прећутно учествујем и у слагању и у неслагању, да пронађем начин да ме људи разумеју, иако не говорим. А овим послом, управничким, осуђен сам на причу... Почеле су пробе, ја сам отишао на неки пут и није ме било двадесет дана. Кад сам се вратио, укључио сам се ево баш овако као што сам малопре описао. И схватио сам да сам чак са некима које не познајем успоставио комуникацију, рецимо са Надом Шаргин коју заправо не познајем, а која са мном на сцени има толико пуно тога. И она је схватила да решење наше сцене нећемо наћи ако је много распричавамо. Прећутно сам се споразумевао са Надом Шаргин, али и са Је-

леном Ђокић у последњој сцени која просто диже емоцију до неког врхунца. На крају крајева, ја и видим смисао позоришне уметности у том да онај који је на сцени не емитује емоцију у публику, већ да само да основни импулс да се емоција у публици појави.

Да ли си у живоју имао прилике да вежбаш ћутање на сцени?

Не на сцени, али имао сам на филму. Истина, у филму *Време чуда*, по роману Борислава Пекића, који је режирао Горан Паскаљевић, играо сам човека који је нем, а не човека који је одлучио да ћути. И то ћутање сам тада први пут вежбао, мада је та вежба на филму нешто друго. Али, и у неким мојим позоришним улогама, као што је улога Бановић Страхиње, много тога је речено ћутањем. Зато многи људи кажу да Цвеле „то” уме да ради, можда чак у пежоративном смислу. А умети ћутати, требало би да буде врлина... Да, једном нам је, Драги Ђирић и мени, професорка Огњенка Милићевић на Академији дала задатак да направимо једну вежбу. Требало је ја да кажем „Држи!”, моја партнерка каже „Хвала”, ја да кажем „Једи”. Вежба је трајала једно петнаест минута. Данас кад погледам, можда је било и мало неукусно како сам то радио. После те вежбе професорка је казала: За следећи час ће Цвеле и Драга Ђирић да спреме вежбу „Адам и Ева”. И то сам схватио као отворену провокацију. Била је то, први пут, нека врста тренинга у ћута-

њу. Та вежба је трајала дуго, предуго, чак неких четрдесет минута. Онда ми је професорка рекла: „Богами, Цвеле, вас неће бити лако скинути са сцене.” Много година касније схватио сам да циљ нашег посла не би требало да буде кинђурење онога што радимо, већ свођење, максимално свођење. У том свођењу средстава чак смо и речи, ето, свели на ћутање. Смисао је, дакле, да се с минималним бројем средстава постигне максимални ефекат код публике. Да не стављамо много боја у то што радимо, него да пустимо да тим бојама публика сама слика оно што ми радимо. Кад кажем ефекат, мислим искључиво на емоције.

Кога си на сцени волео да гледаш како ћути?

Волео сам да гледам Перу Краља у Хавеловој *Аудијенцији*, волео сам да гледам та Перина леђа која „говоре”. Та представа се памти колико по Бати, по томе како је играо и колико је пива попио, толико и по томе како је Пера ћутао. То сам волео. Онда, живо памтим ћутање Мире Ступице, препуно емоција, у представи *Марија се бори с анђелима*, која је била њен велики камбек на сцену.

Да ли публика у различитим срединама различито реагује на Јежорово ћутање?

Да, битно другачије, с обзиром на амбијент у коме играмо. Морам признати

да публика боље прима све актере, укључујући и Јегора, у простору класичног позоришта, него на отвореном. Најопасније је било играти у Новом Саду, на великој сцени. Нисам то с оптимизмом примио. Међутим, некако смо се скоцкали, и нешто се десило то вече, па се испоставило да смо и на тој огромној позорници добро функционисали. Публика је, чини ми се, тачно осетила све оно што треба да се осети у представи.

Овог лета ћеш се, као Иванов, попети на врх Јежоровог ћути. Да ли ћеш тада схватити куда тај ћути води?

Нисам сигуран. Кад сам прошле године у ово доба (пред лето 2000) видео Јегоров пут, који збиља постоји, схватио сам да је он на том путу доживео и проживео своју калварију. И Иванов проживљава своју калварију и, у тренутку када не може свој живот другачије да осмисли, одлучује се на самоубиство. Ако је Јегор одбио да говори, Иванов је једноставно одбио да живи.

И, после свега, осећаје ојет ћутање?

Вероватно. У последње време у позоришту се све више бавимо људима који су, у покушају да створе комуникацију, одустали од комуникације. И вероватно ће њихово ћутање провоцирати публику да размисли мало дубље о својим животима и о животима својих ближњих након онога што гледа у нашим представама.